

розвитку світогляду і відповідно побудова на цій основі програм соціальної адаптації школяра. Кожен урок і виховний захід повинні стимулювати мотивацію власного життя майбутнього учня, вчити планувати їх діяльність.

5. Принцип психологізації навчання та виховання вимагає формування на уроці чи на виховному заході соціальної активності школяра, його гуманістичної спрямованості, реалізації його потенційних можливостей. В основі такого навчального заняття та виховного заходу повинен бути учень з його почуттями, думками, ідеалами, переживаннями, з його „Я-концепцією”.

6. Принцип врахування пізнавальних інтересів і духовних потреб учнів мусить коригувати навчально-виховний процес, оскільки система навчання та виховних заходів повинна максимально вивчити інтереси і потреби сучасного школяра. І на цій основі має бути підібраний теоретичний матеріал і практичні завдання навчально-виховних заходів.

Реалізація названих принципів вимагає реформування всього змісту підготовки та перепідготовки сільського вчителя, а це, в свою чергу, потребує подальшого педагогічного дослідження цього складного процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Завацька Л. А. Проблеми підготовки вчителя сільської школи. – Луцьк: Надстир'я, 1993. – 132с.
2. Іванюк Г.І. Соціально-педагогічні засади розвитку сільської школи в Україні. – К.: Пед. думка, 2007. – 408 с.
3. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа).
4. Концепція розвитку загальної середньої освіти (проект) // Освіта України. – №33 від 16 серпня 2000 р. – С. 8-11.
5. Никишина И.В. Инновационные педагогические технологии и организация учебно-воспитательного и методического процессов в школе: использование интерактивных форм и методов в процессе обучения учащихся и педагогов / И.В. Никишина. – Волгоград: Учитель, 2007. – 91 с.

УДК 371.12.001.76

О.О. Біляковська

ГОТОВНІСТЬ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

У статті розглядається проблема готовності педагога до інноваційної діяльності у контексті впровадження інноваційних технологій навчання у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів.

The author considers an issue of teacher's readiness to innovative activity in the context of introduction innovative teaching technologies into the education process of secondary schools.

Модернізація системи освіти України, що обумовлена соціально-економічними змінами у суспільстві, вимагає перебудови діяльності педагога, яка була б спрямована на досягнення нової якості організації навчально-виховного процесу, підвищення рівня активності та відповідальності за власну педагогічну діяльність, формування творчої особистості школяра. У зв'язку з цим важливого значення набуває така якість педагога, як здатність до новаторства, а саме: до пошуку нових форм, методів та способів організації педагогічної взаємодії, яка відповідає новим освітнім тенденціям та інтересам вихованців.

Поняття «інноваційна діяльність» увійшло у науковий обіг у 70-х роках ХХ століття спочатку стосовно економічної науки, а потім і до інших сфер життєдіяльності людини. Його

трактування не обмежується тільки вузьким смислом, пов'язаним з поняттям «створення, впровадження та розповсюдження нового», а має декілька додаткових відтінків, зокрема:

- інноваційній діяльності характерна властивість цілісності, масштабності, глобальності нововведення, яке запроваджується;
- інноваційна діяльність повинна володіти перманентністю, невичерпністю оновлень і трансформацій;
- інноваційна діяльність – це еволюційний процес у якійсь галузі, оскільки створення нового завжди базується на певному фундаменті, що був на практиці [5: 136].

Водночас процес створення і впровадження педагогічних інновацій називають інноваційною педагогічною діяльністю. Так, яскраво інноваційною є діяльність видатного педагога-гуманіста В.О. Сухомлинського. В теорії та практиці його педагогічної діяльності окреслено різні шляхи саморозвитку особистості, обґрунтовано вплив творчої діяльності на особистість дитини, розкрито модель гарного вчителя-вихователя, високого рівня педагогічної культури, якому притаманні такі якості як гуманізм, духовність, інтелект, громадськість, творчість, активність, здатність до дослідницького пошуку, саморозвитку та вдосконалення. На переконання В.О. Сухомлинського, учителі – це «творці людських душ», «сіячі істинно людського», які повинні бути «взірцем людської досконалості» й покликані виховати, навчити, розвинути молоду людину, сформувати у неї прагнення до успіху і самовдосконалення. В.О. Сухомлинський наголошував, що «успіх у навчанні єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для подолання труднощів, бажання вчитися» [7: 164].

Нинішній етап інноваційної педагогічної діяльності визначається запровадженням нової парадигми освіти й умовами соціокультурної ситуації, що зумовило значне зростання педагогічних інновацій: з'явилися нові концепції навчання, авторські навчально-виховні заклади, експериментальні методики навчання, новаторські технології.

Зазначимо, що учені розглядають інновації як нововведення, зміну, оновлення, новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях [2: 21]. В педагогічній науці поняття «інновація» вживають у таких значеннях: нововведення в освіті, зміни в освітній політиці, нові організаційні форми, результат інноваційного процесу, педагогічні інновації. Під педагогічною інновацією розуміють нововведення в педагогічну діяльність, зміни в змісті та технології навчання й виховання, метою яких є підвищення їх ефективності [4: 198].

Мета статті – на основі теоретичного аналізу сутності понять педагогічної інноватики визначити педагогічні умови готовності педагога до впровадження у навчально-виховний процес ЗНЗ інноваційних технологій навчання. Цінними для нашого дослідження є концептуальні підходи висвітлені у вітчизняній і зарубіжній літературі, зокрема, проблеми теоретичної підготовки вчителів, вивчення і запровадження передового педагогічного досвіду (Л.Л. Момот, О.Г. Ярошенко, О.В. Сухомлинська), педагогічна майстерність, самоосвіта і культура вчителів, виховання у них потреби творчої діяльності (І.А. Зязюн, С.О. Сисоєва), вироблення навичок дослідницької роботи, розкриття творчого потенціалу (В.І. Бондар, В.Ф. Паламарчук), застосування інноваційних технологій для оптимізації та ефективності навчально-виховного процесу (В.П. Беспалько, І.М. Дичківська, Г.К. Селевко, П.І. Сікорський).

Педагогічні інновації, як і будь-які інші нововведення, зумовлюють низку проблем, зокрема необхідність поєднання інноваційних програм з наявними державними навчальними програмами, співіснування різних педагогічних концепцій. Окрім того, вони потребують принципово нових методичних розробок, нових якостей педагогічного новаторства. Саме тому вважаємо, що важливою рушійною силою є готовність педагога до інноваційної педагогічної діяльності. Готовність до інноваційної педагогічної діяльності можна визначити як особистісний стан мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до

творчості та рефлексії. Структуру готовності до інноваційної педагогічної діяльності розглядають як сукупність мотиваційного, когнітивного, креативного, рефлексивного компонентів, які пов'язані між собою. Так, мотиваційний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності виражає усвідомлене ставлення педагога до інноваційних технологій та їх ролі у розв'язанні актуальних завдань освіти. Когнітивний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності об'єднує сукупність знань педагога про суть і специфіку інноваційних педагогічних технологій, комплекс умінь і навичок, застосуванням їх у структурі власної професійної діяльності. Креативний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності реалізується в оригінальному розв'язанні педагогічних завдань, в імпровізації, нетрадиційних підходах до організації навчально-виховного процесу, творчій взаємодії з вихованцями. Рефлексивний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності характеризує пізнання й аналіз педагогом власної свідомості та діяльності [2: 277–287].

Успішність інноваційної діяльності передбачає, що педагог усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні. Власне готовність можна розглядати як внутрішню силу, яка формує інноваційну позицію педагога. Готовність педагога до інноваційної діяльності І.М. Дичківська пропонує визначати за такими показниками:

- усвідомлення потреби запровадження педагогічних інновацій на рівні власної педагогічної практики;
- інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи;
- зорієнтованість на створення власних творчих завдань, методик, проведення експериментальної роботи;
- готовність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності;
- володіння практичними навичками освоєння педагогічних інновацій та створення нових [2: 281].

Вважаємо, що професійними якостями педагога, які сприяють введенню ефективних змін у навчально-виховний процес є: 1) фахові знання; 2) психолого-педагогічна культура; 3) технологічна культура. Саме готовність учителя до впровадження нових технологій навчання є важливим фактором інноваційних змін в організації навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах. Зауважимо, що технологічна культура вчителя сприяє оптимізації й ефективності навчального процесу, створює умови паритетного спілкування, забезпечує психологічний комфорт. Позаяк практика інноваційних технологій досить різноманітна, тому для впровадження у навчально-виховний процес оптимальним варіантом має стати той, що базується на проблемному та розвивальному навчанні, поєднанні фронтальних, групових та індивідуальних форм роботи, що включають сукупність проблемних, частково-пошукових і дослідницьких методів навчання. Важливою умовою є дотримання вчителем демократичного стилю спілкування, врахування думки учнів, прагнення до співпраці та співробітництва.

Зазначимо, що істотною відмінністю інноваційних технологій від традиційних є: а) зміна ролей учасників процесу навчання. У педагога проходить внутрішнє переакцентування своєї діяльності з авторитарної педагогіки на педагогіку співробітництва. Він стає менеджером процесу навчання, постійно залучаючи учня в активну діяльність, ставлячи його в позицію суб'єкта, який повинен і має можливість сам відповідати за свою долю [6: 32]; б) зміна головної умови традиційного навчання – передача готових систематизованих знань, які необхідно засвоїти. Відмінність полягає у тому, що головним елементом навчання стає інформація, яка потребує творчого осмислення та застосування.

Погоджуємося з думкою В.П. Беспалька, що «кожне дидактичне завдання розв'язується з допомогою адекватної технології навчання, цілісність якої забезпечується взаємопов'язаною розробкою і використанням трьох її компонентів: організаційної форми,

дидактичного процесу і кваліфікації вчителя» [1: 10]. Вочевидь, кваліфікація вчителя, його майстерність і готовність до інноваційних змін є вирішальними для переможного й успішного навчання школярів.

Зазначимо, що готовність вчителя до інноваційної діяльності, зокрема до впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес забезпечується наступними педагогічними умовами:

1) наявність позитивної мотивації щодо розроблення інноваційної технології навчання і спрямованість педагога на інноваційну діяльність, тобто розуміння необхідності використання інноваційних ідей, інноваційних методів та технологій навчання, прагнення досягти успіху в інноваційній діяльності тощо;

2) внутрішнє бажання педагога до розроблення і впровадження інноваційних технологій навчання (професійна компетентність педагога щодо розуміння теоретичних і дидактичних засад педагогічної інноватики, практичної реалізації її завдань та ін.);

3) урахування інноваційного потенціалу навчально-виховного закладу (наявність відповідної матеріальної і навчально-методичної бази, відображення засадничих ідей щодо використання педагогічних інновацій в методиці викладання навчальних дисциплін, підготовленість учнів до вивчення начального предмета з використанням інноваційної технології навчання тощо);

4) чітке цілепокладання і планування щодо впровадження інноваційної технології на різних етапах вивчення навчального предмета;

5) вибір і проектування моделі інноваційної технології навчання;

6) розроблення методики впровадження запропонованої моделі (розроблення навчальної програми, підготовка блоку практичних завдань, вибір методів, прийомів, засобів і форм організації навчання, вибір форм, методів та засобів контролю, передбачення видів діяльності учнів, організація самостійної роботи школярів та ін.);

7) моделювання інноваційного середовища у процесі вивчення навчальних предметів (дотримання вимог щодо впровадження інноваційної технології з урахуванням специфіки предмета, класу, ступеня школи, учнівського колективу, індивідуальних особливостей учнів, залучення їх до активної діяльності в умовах інноваційного навчання та ін.);

8) аналіз і коригування моделі інноваційної технології навчання [3: 101– 102].

Таким чином, готовність до інноваційної діяльності є важливою якістю сучасного вчителя, активного у творчому пошуку нових підходів до навчання і виховання учнів, який здатний вкласти «частину своїх духовних сил в іншу людину, прагне зробити її кращою, бачити у ній як у дзеркалі себе, свої моральні риси, творчі здібності, майстерність» [8: 440].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Ковальчук Б.В., Ковальчук Л.О. Педагогічні умови впровадження інноваційних технологій навчання у вищій школі // Інноваційні процеси та технології в сучасному університеті: Зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф., 22 квіт. 2009 р. / М-во освіти і науки України, Дон. нац. ун-т. – Донецьк: ДонНУ, 2009. – 208 с.
4. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С. Рапацевич. – Мн.: Современ. слово, 2005. – 720 с.
5. Сгадова В. Педагогічні умови підготовки майбутнього викладача до інноваційної діяльності / В. Сгадова // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2009. – Вип. 25. – Ч. 3. – С. 136 – 143.
6. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посіб. / В.А. Семиченко. – К.: Вища шк., 2004. – 335 с.
7. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 670 с.
8. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 4. – 640 с.